

Ryolitt

Denne spesielle bergverkslokaliteten frå overgangen eldre til yngre steinalder viser lite igjen i landskapet, men om du ser nøye etter ser du små, kvadratmeterstore flekker med småstein i lia rett vest for tjørna nord på Siggjatoppen. Under lyng og vegetasjon i denne lia finnest større parti med steinavslag iblanda bitar av eikekol.

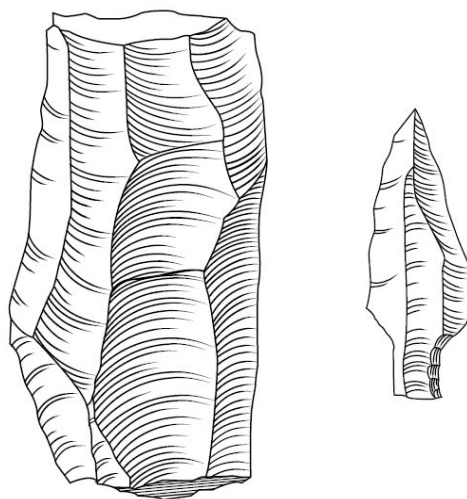
Ta opp ein steinbit og tenk at dette er stein som har vore i hendene på ein ung steinalderjeger for fem tusen år sidan, og som denne skinnkledde tøffingen har slege ut frå ei større blokk. Nokre av småsteinane du finn er sylindrerforma, og er på ein måte "skronten" av ein steinkubbe steinsmeden har slege ut mange pilspissar frå. Denne teknikken kallar arkeologane for "sylindrisk flekketeknikk", ein teknikk som dei etter alderen å døma har funne opp her på Bømlo!

Her, like ved tjørna, brende dei eikebåla sine oppå det glasharde ryolittberget. Dette overlappa tidsmessig med Hespriholmens siste 2500 år som aktivt steinbrot, så det kan hende dei sat ved båla på Siggjo og såg bålrøyk stiga opp frå Hespriholmen samstundes. Kanskje dei laga røyksignal til kvarandre? "Koss går da, får dåke ut bra øksemateriale der ute? Koss er været, blir dåke verande over natta"? "Nei, det bles opp her. Reiser inn til kvelds. Men dåke då"? Slike ting kunne kanskje signaliserast med ein skinnfell over røyken, mest like enkelt som me nyttar sms?

Eikeveden dei nytta til båla hadde dei bore på ryggen heilt nedifrå Åreiddalen, Grønevik, Siggjarvåg eller Håvik. Veden var nok nøye utvald og tørka før ekspedisjonen til Siggjatoppen skulle gjerast. Kvifor eikeved? For det første veit me at det var eik dei nytta, avdi det er berre eikekol arkeologane finn ilag med steinavslaga i lia på Siggjo. Likeeins finn ein berre eikekol på Hespriholmen. Årsaka til at dei valde eik, trur arkeologane er det faktum at eik gjev svært høg temperatur og brenn lenge. Når dei først skulle bera veden heilt opp på Siggjatoppen, valde dei altså den veden som gav størst effekt. Samtidig er jo eik tyngre enn annan véd, så det kan óg vera andre årsaker til at dei valde eik. Kanskje hadde eik ein spesiell status den gongen? Den har enno det f. eks. i norsk militær medaljesymbolikk; eikegrein eller eikelauv på krigsmedaljar symboliserer mot, styrke og patriotisme. Kanskje hadde eik slike verdiar alt den gongen, og dermed måtte steinsmedane bruke denne veden når dei skulle få hente pilesmissar hos fjellguden? Slikt vert sjølv sagt berre spekulasjon, men det må me ha lov til når me sit ved desse gamle steinbrota og funderer over kva forfedrane våre eingong tenkte i sitt arbeid og liv. Ser ein til stammer under fjerne himmelsrok som enno lever som naturfolk, er dei som regel svært religiøse og tek nøye omsyn til maktene i naturen dei lever i og av. Det gjorde nok Oppdagarane av kysten vår óg. **B.S.**

PS! Les arkeolog Morten Kutsjeras kommentar om ryolitten vår (under).

Rhyolitten på Siggjo

“Rhyolittbruddet (og noe bruk av av jaspis) er med på å understreke Bømlo sin rolle som råstoffsentrum i steinalderen. Selv om rhyolittbruddet bare var i bruk i omlag 2500 år ved overgangen til yngre steinalder, var det en virksomhet av et omfang som ikke står tilbake for Hespriholmen. Også her har en måttet sette i gang et kjempeapparat for å utvinne og frakte ned stein, for så å spre den over hele Vestlandet. Bruddene overlapper i tid, og det er vel ikke utenkelig at det har vært en sammenheng mellom dem. Dette er ikke en stein som konkurrerer med grønnsteinen. Rhyolitten har nesten utelukkende vært brukt til produksjon av pilspisser.

Slipte økser er noe en andre steder i Europa forbinder med yngre steinalder, og selv om denne fremstillingsmåten nok er oppfunnet uavhengig forskjellige steder til ulike tider, så tyder alt på at **slipte steinøkser i mellommesolitikum er en lokal innovasjon (på Bømlo). Det samme gjelder forøvrig tangespissene av rhyolitt. De er laget ved hjelp av sylindrisk flekketeknikk, og det vesentlig tidligere enn i Danmark. Bømlo har ikke bare vært et råstoffsentrum men også et innovasjonssentrum i steinalderen!**

Dette har heller ikke det vanlige preget av synsing (som den slags studier ofte har). Informasjonen har fremkommet ved omfattende arkeologiske og geologiske studier - samlet og bearbeidet gjennom et århundre. Det har opptatt arkeologer langt ut over Norges landegrens, og ført til forrykende debatt”.

Morten Kutsjera, arkeolog v/ Arkikon

Kjelder:

<http://www.gamlenaboar.uib.no/hovedmeny.htm>

Bømlø, Seinalderens råstoffsenter på Sørvestlandet, Sigmund Alsaker, UiB 1987

Morten Kutsjera, Arkikon

Sigmund Alsaker, arkeolog